

• Roelf Meyer •

«Soluzioa badago Euskal Herrian»

Apartheidaren gobernuaren negoziatzaile gorena izan zen Roelf Meyer eta paper garrantzitsua jokatu zuen herrialdeko zurien pentsamendu eta jarrera aldaketan. Oraindik ere batzuek traidore deitzen diote, baina ez zaio axola. Trantsizio baketsua zen helburua, eta lortu zuten. Ondoren, Nelson Mandelaren ministro izan zen. Johannesburgoko bere bulegoko ateak ireki dizkigu.

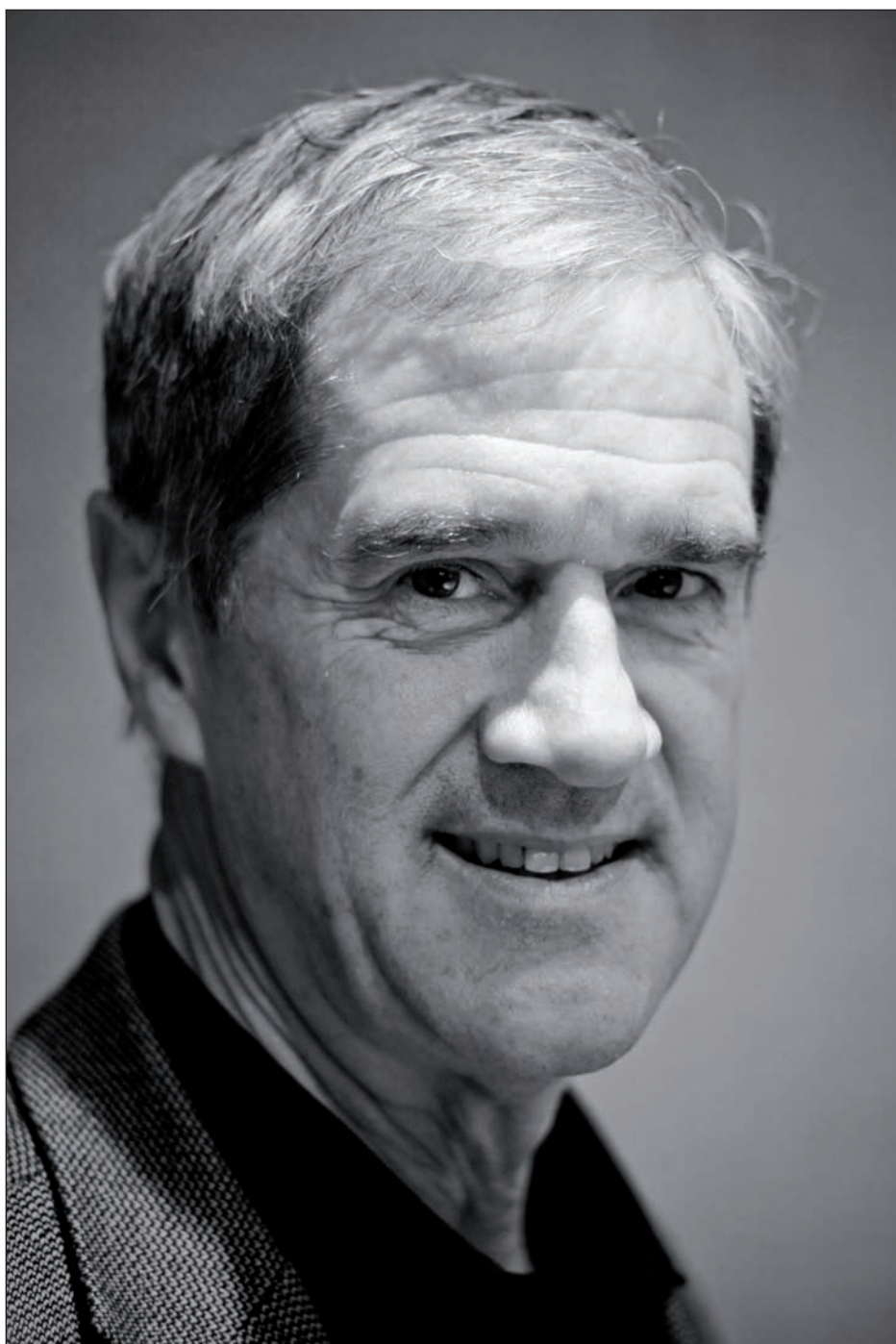
Testua eta argazkiak:
LANDER ARBELAITZ

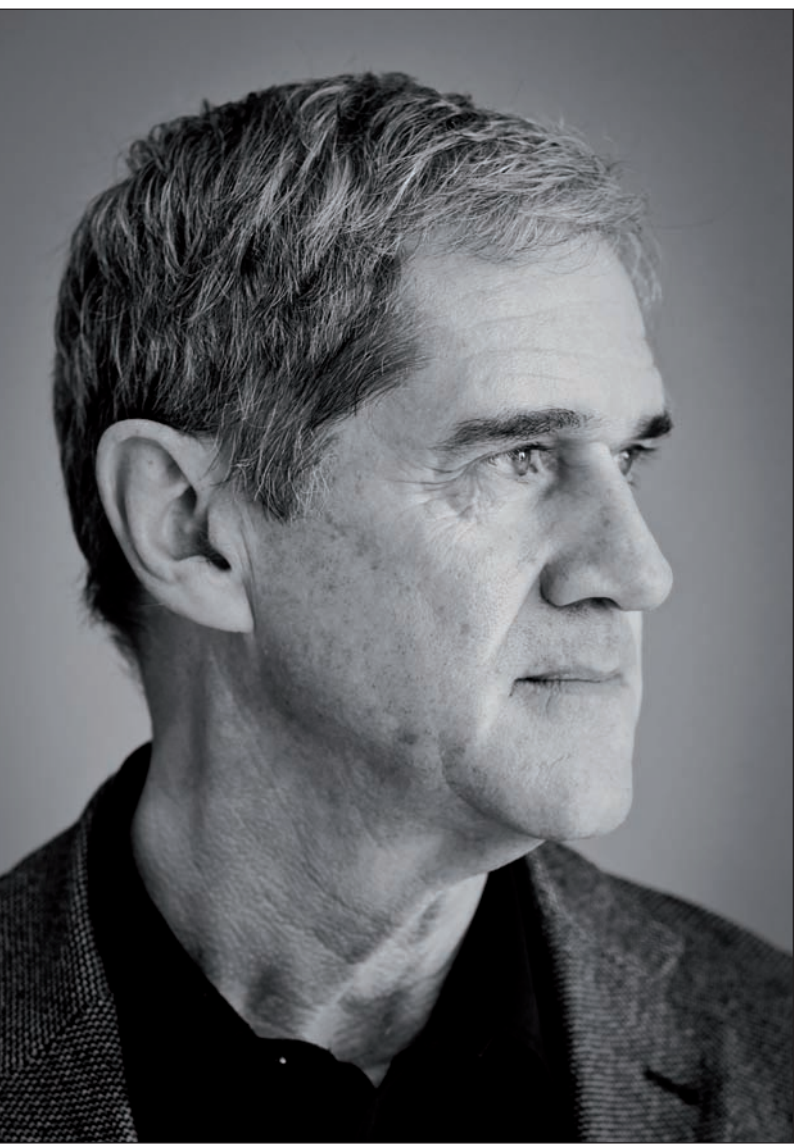
1947an jaio zinen Eastern Cape landa eremuan, apartheid lege ezarri baino urtebete lehenago.

Baserritarren semea naiz, ardiak hezten genituen etxean. Garai hartako oso oroitzapen politak ditut. Bizitza lasaia zen, ia ametsetakoa. Jendeak uste du Hegoafrikako zuriak aberatsak izan garela beti, baina ez da hala. Bigarren Mundu Gerraren osteko garaiak ziren, eta ni bizi nintzen zonaldeko familia afrikaner asko nahiko txiroak ziren. Gu ere nahiko familia pobrea ginen, eta nire aita hala hil zen 1962an, txiro.

Zuriak oso bananduta zeuden garaia zen hura.

Afrikanerren gehiengoa Hegoafrikak II. Mundu Gerran parte hartzearen aurka zegoen, eta hori izan zen 1948an National Party (NP) agintera heltzeko arrazoietakoa bat. Ingelesez mintzatzen ziren

hegoafrikar zurien aurkako jarrera zuen afrikaner askok. 1950eko hamarkadan, afrikane-
rrek amets bat zuten: britainiarren kontrolpe-
tik askatasuna lortu eta errepublika
independentea sortzea. Azkenean 1961ean
lortu genuen eta gure liberazio momentua
izan zen. Eztabaida politikoa ez zen zuriei eta
beltzei buruz, baizik eta nola atera herrialdea
britainiarren kontrolpetik.

**Eta beltzeekin zenuten harremana nola gogor-
tzen duzu?**

Gure zonaldeko jende gehiena *coloured* edo
mestizoa zen. Zortzi urte zaharragoa den
anaia dut, eta ni jaio nintzenerako, hura base-
rritik kanpo bizi zen, eskolara joateko. Horre-
gatik, nire lagunik onena beti ondoko baserri
bateko semea izan zen, mestizoa bera. Biz-
kiak bezala ginen, beti elkarrekin jolasean.
Nire bizitzarako onuragarria izan zen halako
lagunak edukitzea, ez baitut sekula haien aur-
kako aurreiritzirik izan.

Zein helbururekin sartu zinen politikan?

Herrialdea aldatzeko nire ekarpena egin nahi
nuen. 1979an Legebiltzarrerako lehen aldiz
hautatu nindutenean, pozik nengoen alde
batetik, 31 urte nituelako eta hor nengoelako;
baina bestetik nire baitarako esaten nuen:
“Hau ez da errealia, hemen ez dugu herrialde
osoan ordezkatzeko, zuriak bakarrik gaude”.

**Hasieratik, beraz, aldaketan pentsatzen sartu
zinen?**

Bai, inongo dudarik gabe. Baina gero ikusi
den bezala, prozesu motela izan zen.

**“Negoziazioak ez ziren ados
zeuden lagun batzuen artean,
desadostasunak zituzten lagun
arteak baizik”**

1980eko hamarkadan, Poliziaren ministro-orde
zinen! Garai hartan, bi salbuespen egoera izan
ziren herrialdean: 1985ean eremu batzuetan
eta 1986an herrialde osoan. Nola gogoratzen
dituzu garai horiek?

Nire erantzukizuna zen salbuespen egoera
haiek kontrolatu eta kudeatzea. Egoera gogo-
rrak ziren, baina atzera begiratzen dudanean,
ikusten dut asko ikasi nuela orduan. Auzune
beltzetara joan behar izaten nuen, egoera nola
kontrolatu lehen eskutik ikustera. Ordura arte
ezagutzen ez nuen jendearen bizimodua ikus-
teko aukera eman zidan hara egunero joan
beharrak, eta nire baitan nuen aldaketa senti-
mendua areagotu egin zuen horrek. Garai har-
tako gobernuak uste zuen momentuko egoera
sozialak aldatuta jende horren protestak amai-
tuko zirela, baina ikuspuntu okerra zen hori.
Protesten arrazoia politikoa zen.

**Nola sentitzen da bat, bere segurtasun inda-
rrek jende errugabea hiltzen dutenean?**

Garrantzitsua da esatea, ez nik eta ez NPk
sekula ez geniola segurtasun indarrei horrela-
ko agindurik eman. Kontzientzia lasai genuen;
baina aldi berean, ezin genuen erantzukizuna
saihestu, eta gainera, 1991tik aurrera Defentsa
ministroa nintzenez, ikerketak ireki behar izan
nituen. Oraindik pentsatzen dut segurtasun
indarretan okerreko pertsona batzuk genitue-
la. Batzuetan beren kasa egiten zituzten gau-
zak, inongo agindurik jaso gabe. Askotan ezin
izan genuen esaten ari naizena frogatu, baina
erantzukizun politikoa gurea zen azken
finean. Kategoria honetako ekintzarik gogo-
rra Boipatong-o sarraskia izan zen, eta
horregatik negoziazioak hautsi zituen ANCK
[poliziak 28 pertsona hil zituen tiroz 1992an,
Boipatong herrian].

Egoeraren larritasunaz jabetzeko balio izan zizuen behintzat...

Hondamendia zen alde batetik, baina bestetik, “nolako etorkizuna nahi dugu?” galde-tzen hasi ginen “iraganetik zer babestu nahi dugu?” beharrean. Ikuspegi aldaketa garrantzitsua izan zen.

1989an FW de Klerk presidente izendatu zute-nean, zein egoera aurkitu zuen?

Alde guztietatik aldaketa eskatzen zen. Herrialdea sufritzen ari zen. Nazioarteko zigor ekonomikoak gogortzen ari ziren, eta zurien komunitatea “pixkanaka aldatzen hasi behar dugu” esaten hasi zen. PW Bothak, aurreko presidenteak, aldaketa hori ukatu egiten zuen, eta FW de Klerk sartu zenean, egoera beste modu batera jorratzeko aukera izan genuen. Gatazka egoera batean, lidergo aldaketak zein positiboki eragin dezakeen ikusteko balio duen adibidea da, inondik ere.

De Klerkek Mandela askatu zuen, honek 27 urte kartzelan egin ostean.

Ikusmin handiko eguna zen, eta Mandelaz fida gintezkeela bagenekien arren, ez genekien jendeak nola erantzungo zuen. Adibidez, egun hartan jendea mobilizatzen eta zurien aurkako erasoekin hasi izan balitz, odol jario latza izango genuen, guda zibila. Mandelaren lidergoa nahikoa izan zen jendea kontrolatzeko, eta erakusteko trantsizioak baketsua behar zuela izan. Denok ikusi genuen aldaketaren hasiera zela hura.

Behin De Klerk presidente karguan, ANCekin (Afrikako Kongresu Nazionalarekin) egin beharreko negoziatziotarako izendatu zintuen. Zer pasatzen da hain paper garrantzitsua jokatu behar duenaren burutik?

40 urteren bueltan nenbilen eta konturatzen nintzen, beste belaunaldi zaharrak ez bezala, ni prest nengoela arriskuak hartzeko. Etorkizuneko aukerei begiratzeko prest nengoen. Aldi

berean, gaztea nintzen eta energia nuen lan asko egiteko. Lanean, lo egin gabe, egunak egin nituen zenbaitetan. Pasioa eta energia nituen, eta prozesu arrakastatsua zen nire helburua.

Nola ulertu gisa honetako negoziazioak: bi aldeek batera egin beharreko bidea, ala batek galdu eta besteak irabazten duen norgehiagoka?

Gure esperientzia bi aldeek irabazten genuen. Mundu guztiak ikusten zuenez National Partyk apartheidarekin amaitu behar zuela, gure xantaiarako posizioa, hala esan badaiteke behintzat, ez zen hain ona. Hala ere, guretzat ere oso garrantzitsua zen prozesu eta trantsizio bake-tsua ziurtatzea, eta hori lortu genuen.

Paradigma itzulia. Aldaketa arrakastatsurako esentzia idatzian diozu une batean helburua beste begi batzuekin ikusten hasi zinela. Ez al zinen traidore deituko zintuzten beldur?

Egoera horretan ezin zen saihestu afrikane-rren parte batek traidore deitzea, erresistentzia baitzegoen egiten ari ginenaren aurka. FW de Klerkek erreferenduma horregatik deitu zuen, zurien babesa lortzeko. Arrakastatsua izan zen bere garaian, %60ak babestu baikintuen. Baina beste %30a aurka zegoen eta traidore deituko ninduten; oraindik ere deitzen naute. Baina hori ez zitzaidan axola, gu herrialdearentzat garrantzitsua eta beharrezkoa zena egiten ari ginen.

ANCko negoziatzaile buru Cyril Ramaphosarekin oso harreman ona izatera heldu zinen. Zenbateko garrantzia dute harreman pertsonalek politikan?

Ezinbestekoa. Herrialdeari eskaini genion irtenbidea, Cyril eta bion arteko harremanean oinarritu zen. Elkar ongi ulertzen genuen eta elkarrenganako fidagarritasun handia lortu genuen. Elkar errespetatzen genuen.

Anekdotaren bat baduzue behin elkarrekin arrantzara joanda...

Negoziazioen hasiera aldean izan zen. Cyrili

"Egizu zerbait ezberdina,
ZATOZ TXURIRA!!!"

Anoeta pasealekua, 24 • Donostia
Tel.: 943 464 404 • www.eltxuri.com

arrantza ikaragarri gustatu izan zaio beti. Elkarren lagun batek, enpresa-gizona bera, asteburu pasa arrantzara eramanez gintuen. Hasi nintzen ni nolabait arrantzatu nahian, eta ez dakit zer egin nuen, kontua da amua hatzetako batean sartu eta barruan hautsi zitzaidala. Imaginatu egoera: mendietako laku batean, edonondik ere oso urrun, eta ni seko odoletan. Ez zegoen mediku batengana iristerik, inolaz ere. Orduan, Cyrilek tiritu batzuk hartuta barnean zegoena atera eta sendabidea jarri zidan. Eta hortik sortu zen gero hainbestetan erabiliko genuen esaldia: “Aizu, zurekin fidatu naiz”.

Nola deskribatuko zenuke Mandela?

Denon aita bilakatu zen. Bere pertsonalitatea eta lidergoa ikaragarria zen. Nazio honen aita da. Negoziazioen egoera ikusita, desadostasun batzuk izan genituen. Negoziazioak ez ziren ados zeuden lagun batzuen artean, desadostasunak zituzten lagun artean baizik. Galdera zen, nola gaingitu ezberdintasunak? Dena den, bere oso oroitzapen pertsonal ederraren bilduma daukat. Batez ere, trantsizio ostean, Mandelaren Batasun Nazionalako kabineteko kide izan nintzenekoak.

Eta FW de Klerk?

Gure harremanez oso oroitzapen onak ditut, batez ere trantsizioa bitarte. Berak izendatu ninduen Afera Konstituzionalako ministro, eta herrialdeko presidente zelako, nire lana zen bera informatzea. Garai haietarako, oso lider ona zen. Ni aldaketa arriskurako prestatuago nengoenez, ezberdintasunak genituen ikuspegi aldetik, baina bikote ona egiten genuen.

Gero ordea, desadostasunak izan zenituzten...

1994 ostean hasi ziren gure desadostasunak nabarmentzen. Nik pentsatzen nuen Hegoafrika berriaren NPK beste bide bat hartu behar zuela. Ezin genuen jokatu apartheidaren alderdi izan ez bagina bezala. Alderdia desegin behar genuen eta alderdi berri gisa bataiatu, herrialdearen egoera berrira egokituta. Ez zuten nire ikuspuntua babesten eta 1997an alderdia utzi nuen United Democratic Movement (UDM) sortzeko. Nire bizitza politikoa egin dudak akatsik handiena izan zen UDM alderdia sortzea. Ez alderdiaren ideia okerra zelako, baizik eta alderdia sortu gurelako haserre geundelako. Garai hartan egin behar nuena zera zen: NP utzi, urtebete edo biko atseden hartu eta ANCn sartu.

Uste duzu apartheidaren biktimekin justizia egin dela?

Bai eta ez. Biktimek etorkizun hobea lortzea zen helburua, eta iraganarekin hausteko, Egia-aren eta Berradiskidetasunaren Komisioak

(TRC) jokatuak papera oso garrantzitsua izan zen. Dena den, aitortu behar dugu biktime horien %20a ez dela modu egokian hartua izan. TRC munduarentzat ereduagarria izan zela dudarik ez, baina ez zen bikaina izan. Oraindik zor hori kitatu gabe jarraitzen dugu.

Zer iritzi duzu zurien gehiengoak beltzekiko duen jarreraz?

Apartheid 1948an legeztatu zen arren, lur honetara lehen zuria heldu zenean hasi zen. Orain ezin dugu pentsatu hamasei urteko aurreko 340 urteetan egindako mina egun batetik bestera konponduko dutela. Trantsizio garaian esan nuen hamabost urte beharko genituela aldaketa amaitzeko. Hori iaz amaitu zen. Ez dugu denbora tarterik jarri behar. Denon artean konpondu behar ditugu herrialdeko arazoak, eta ez beste alde batera begiratzu bizi.

Nazioarteko zenbait gatazkatan bitartekari gisa ere ibili zara. Zer egoera topatu duzu Euskal Herrian?

Soluzioa badago Euskal Herrian, eta behar lukeena baino luzeago jotzen ari da. Bi aldeetako indar politikoak dira horren errudun: Madrilgo Gobernu zentrala eta askapen mugimendua. Askapen mugimenduak lehenago harrezakeen biolentzia uzteko erabakia eta gatazka bide baketsuen bidez konpontzekoa. Espainiako Gobernuak Konstituzioa berrikusi behar du eta Euskal Herriko egoerara egokitu.

Hegoafrikan arazoa konpondu zenuten, baina azken finean, zuriek onartu behar izan zenuten apartheid ez zela bidezko egoera. Nola konpondu alde batek herrialde independente bat sortu nahi badu, eta beste batek ez duenean hori entzun ere egin nahi?

Gurean ere gustura egongo ez zen parte handi bat genuen, orain oso gutxi dira. Zortedunak gara alde horretatik. Egia da Hegoafrika gehienbat beltzen herrialdea dela eta hori ezin dela ukatu, beraz, horrek ere lagundu zuen nolabait, baina zuri askori egoera berria hobea dela erakustea izan zen erronka, eta lortu dugu.

Euskal Herriaz diotuna askotan galdetu diot neure buruari. Munduko beste leku askotan ikusi dut antzeko egoeraren bat eta elkarrizketa da bidea. Mahai baten inguruan eseri eta negoziatu denak ados egongo liratekeen soluzio bat. Pena ematen dit ikusteak hori ez dela gertatzen ari Euskal Herrian. Lidergo sendoak behar dira bi aldeetan. Askapen mugimenduak lehenagotik erabaki behar zuen zein posizio hartuko zuen. Hegoafrikako gure lezioak ongi balio dizuela uste dut. Elkarrizketak gure arazoak konpondu zituen, ez ahaztu hori. ■